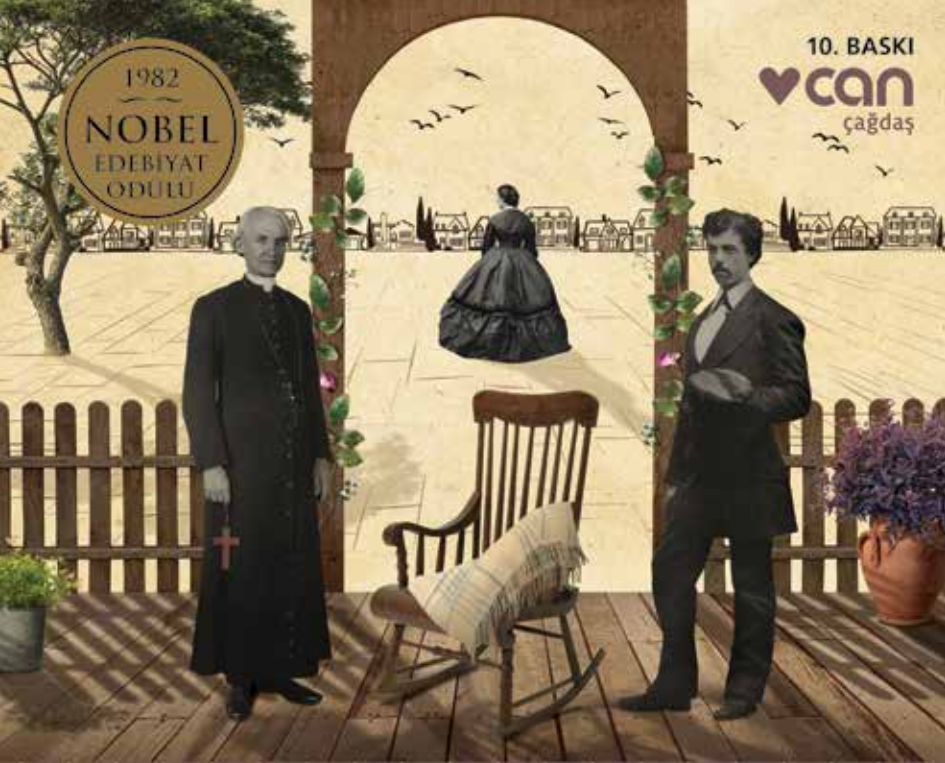

10. BASKI

♥ can
çağdaş

1982

NOBEL
EDEBİYAT
ODULU

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

HANIM ANA'NIN
CENAZE TÖRENİ

Çeviri: İNÇİ KUT

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ
HANIM ANA'NIN
CENAZE TÖRENİ

Can Çağdaş

Hanım Ana'nın Cenaze Töreni, Gabriel García Márquez

İspanyolca aslından çeviren: İnci Kut

Los funerales de la Mamá Grande

© 1962, Gabriel García Márquez ve Gabriel García Márquez vârisleri

© 1992, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1992

10. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 10. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak kolajı: Bilal Sarıteke

Baskı ve cilt: İmak Ofset Basım Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti.

Akçaburgaz Mah.137.Sokak No:12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-4891-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah., Eski Büyükdere Cad., İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ
HANIM ANA'NIN
CENAZE TÖRENİ

ÖYKÜ

1982 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İspanyolca aslından çeviren

İnci Kut

♥can

Gabriel García Márquez'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Başkan Babamızın Sonbaharı, 1982

Bir Kayıp Denizci, 1982

Kırmızı Pazartesi, 1983

Yaprak Fırtınası, 1983

Yüzyıllık Yalnızlık, 1984

Kolera Günlerinde Aşk, 1989

Albaya Mektup Yok, 1990

Labirentindeki General, 1990

Şer Saati, 1991

İyi Kalpli Eréndira, 1991

On İki Gezici Öykü, 1993

Aşk ve Öbür Cinler, 1994

Bir Kaçırılma Öyküsü, 1996

Şili'de Gizlice, 1996

Anlatmak İçin Yaşamak, 2005

Benim Hüzünlü Orosularım, 2005

Mavi Köpeğin Gözleri, 2011

Doğu Avrupa'da Yolculuk, 2016

Öyküler, 2021

Yüzyılın Skandalı, 2021

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ, 1928'de Kolombiya'nın Aracataca kentinde doğdu. Hukuk ve gazetecilik öğrenimini yarım bıraktı. 1940'lardan başlayarak uzun yıllar gazetecilik yaptı. Yine aynı yıllarda öykü yazmaya başladı. Yayımlanan ilk önemli yapıtı, *Yaprak Fırtınası*'ydi. *Albaya Mektup Yok*, ülkesi uğruna savaşarak yaptığı hizmetlerin karşılıksız kaldığını anlayan bir subay eskisinin öyküsüydü. Bunu *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* (1962) ve *Şer Saati* (1962) izledi. García Márquez, en tanınmış romanı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı (1967), Meksika'ya ilk gidişinde yazdı. *Yüzyıllık Yalnızlık*'taki bir bölümden esinlenerek yazdığı öykülerini *İyi Kalpli Eréndira* (1972) adlı kitapta toplayan yazar, daha sonra birbiri ardı sıra *Mavi Köpeğin Gözleri*'ni (1972), *Başkan Babamızın Sonbaharı*'nı (1975), *Kırmızı Pazartes'i*'yi (1981), *Kolera Günlerinde Aşk*'ı (1985), Simón Bolívar'ın yaşamının son aylarını konu edinen *Labirentindeki General*'i (1989) yayımladı. García Márquez, 1982'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü. 2014'te Meksika'da seksen yedi yaşında hayata veda etti.

İNCİ KUT, lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova Üniversitesi İspanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. İspanyol dili ve grameri üzerine sözlükler ve dilbilgisi kitapları yayımladı. 1990 yılından başlayarak Miguel Delibes, Gabriel García Márquez, Isabel Allende, Mario Vargas Llosa, José Mauro de Vasconcelos ve José Saramago gibi İspanyol, Portekizli ve Güne

Kutsal timsaha

haİçindekiler

Bir Salı Günü Ögle Uykusu.....	13
O Günlerden Birinde	23
Bu Kasabada Hırsız Yoktur	27
Baltazar'ın Yaşadığı Mucizevi Ögle Sonrası	59
Montiel'in Dul Karısı	69
Cumartesiden Sonra Bir Gün	77
Yapma Gller.....	105
Hanım Ana'nın Cenaze Töreni	113

BİR SALI GÜNÜ ÖĞLE UYKUSU

Tren, kızıl renkli kayalar arasındaki geçitten zangır zangır titreyerek geçip simetrik çizgilerle uzanan bitmez tükenmez muz plantasyonları arasına girmişti. Hava nemli bir hal almış, denizden gelen esinti artık hissedilmez olmuştu. Boğucu bir duman bulutu vagonun küçük penceresinden içeri doluverdi. Demiryolu boyunca uzanan dar yolda, yeşil muz hevenkleri yüklü kağnılar görülüyordu. Yolun öbür yanındaki boş tarlalarda elektrikli vantilatörlerin çalıştığı ofisler, kırmızı tuğladan yapılmış barakalar, tozlu palmyelerle gül fidanları arasındaki teraslarında beyaz iskemlelerle küçük masaların bulunduğu evler vardı. Saat sabahın onuydu ve henüz sıcak bastırmamıştı.

“Camı kaldırırsan iyi olacak,” dedi kadın. “Saçına kurum dolacak.”

Kız onun dediğini yapmayı denedi ama penceredeki stor pas tutmuştu, yerinden oynamıyordu.

Trenin gösterişsiz üçüncü mevki vagonunda onlardan başka yolcu yoktu. Lokomotifin dumanı pencereden içeri dolmaya devam ettiğinden, kız oturduğu yerden kalktı, kendi yerine, yanlarında taşıdıkları tek eşya olan plastik bir yiyecek torbasıyla gazete kâğıdına sarılı bir demet çiçeği koydu. Sonra annesinin karşısına, pencereden uzak-

ta kalan öteki koltuğa oturdu. Her ikisi de kopkoyu, yoksul bir yas içindeydiler.

Küçük kız on iki yaşındaydı ve ilk kez yolculuk ediyordu. Kadın, cüppe gibi biçilmiş giysisi içindeki yumuşak ve biçimsiz küçücük bedeni ve gözkapaklarındaki mavi damarlara bakılırsa, küçük kızın annesi olabilmek için oldukça yaşlı görünüyordu. Kucağındaki yer yer dökmüş rujan çantayı iki eliyle kavrayarak, sırtını koltuğun arkasına sımsıkı dayamış oturuyordu. Yoksulluğa alışık insanların ürkek ağırbaşlılığı içindeydi.

Saat on ikide sıcak bastırmişti. Tren, yakınında köy olmayan bir istasyonda su almak için on dakika durdu. Dışarıda, muz plantasyonlarının gizemli sessizliği içinde gölgelik yerlerin tertemiz bir görüntüsü vardı. Ama vagonun içine sıkışıp kalmış hava, tabaklanmamış deri gibi kokuyordu. Tren hızını yeniden artırmamış, canlı renklerde boyalı ahşap evleriyle birbirine benzer iki köyde daha durmuştu. Kadın, başı öne düşmüş, uyukluyordu. Küçük kız ayakkabılarını çıkarmıştı. Daha sonra, solmuş çiçek demetini suya koymak üzere kalkıp tuvalete gitti.

Yerine döndüğünde annesi bir şeyler yemek için onu bekliyordu. Kıza bir parça peynirle küçük bir mısır ekmeğinin yarısını ve bir kurabiye verdi, sonra plastik torbadan kendisi için de aynı şeyleri çıkardı. Onlar karınlarını doyururken tren demir bir köprünün üzerinden ağır ağır geçmiş, sonra da daha öncekilere benzer bir köyü baştan başa katetmişti; tek değişiklik bu köyün meydana görünüşü kalabalıktı. Bir bando, kavurucu güneşin altında neşeli bir parça çalıyordu. Muz plantasyonları, köyün öbür yanında, kuraklıktan yer yer çatlamış bir düzlükte son buluyordu.

Kadın yemek yemeyi bıraktı.

“Ayakkabılarını giy,” dedi.

Küçük kız dışarı baktı. Trenin yeniden yola koyul-

duğu bomboş düzlükten başka bir şey göremedi ama kurabiyesinin son parçasını cebine koydu ve çabucak ayak-kabılarını giydi. Kadın ona bir tarak uzattı.

“Saçını tara,” dedi.

Kız saçlarını tararken tren düdüğü öttürmeye başlamıştı. Kadın boynundaki teri kurularak yüzündeki yağ parmaklarıyla sildi. Küçük kız saçını taramayı bitirdiğinde tren, öncekilerden daha büyük ama daha hüzünlü bir köyün ilk evlerinin önünden geçmeye başlamıştı.

“Yapmak istediğin bir şey varsa şimdi yap,” dedi kadın. “Sonra, susuzluktan ölsen hiçbir yerde su içemezsin. En önemlisi de sakın ağlayayım deme.”

Kız başını salladı. Pencereden içeri, lokomotifin düdüğü sesiyle eski vagonların gürültüsüne karışan kupkuru yakıcı bir rüzgâr giriyordu. Kadın artan yiyeceklerin torbasını büküp çantasına koydu. Köyün görüntüsü, ağustos ayının bu güneşli salı günü, pencerede bir an için tümüyle ışıldamıştı. Kız çiçekleri ıslak bir gazete kâğıdına sardı, pencereden birazcık uzaklaşıp gözlerini ısrarla annesine dikti. Annesi ise ona sakın bir bakışla karşılık verdi. Tren, düdüğü öttürmeyi kesip hızını azaltmıştı. Bir dakika sonra da durdu.

İstasyonda kimsecikler yoktu. Sokağın öbür yanında, badem ağaçlarının gölgelediği kaldırımda bir bilardo salonu açıldı sadece. Köy, sıcaklığın içinde dalgalanıyordu. Kadınla kızı trenden indiler, aralarında çıkan otlar yüzünden döşeme taşları yer yer çatlamaya başlamış bomboş istasyondan çıkıp karşıdaki gölgeli kaldırıma doğru sokağı geçtiler.

Saat neredeyse iki olmuştu. Üzerine uyumsuzluk çökmüş olan kasaba bu saatte öğle uykusundaydı. Dükkânlar, resmî daireler, belediye okulu saat on birde kapanıyor, trenin dönüş saati olan dörtten az öncesine kadar da açılmıyordu. Sadece istasyonun karşısındaki otelle kantini

ve bilardo salonu, bir de meydanın öbür yanındaki postane açık kalıyordu. Birçoğu muz şirketinin modelinde yapılmış birörnek evlerin kapıları içeriden kapatılmış, storları indirilmişti. Bunların bazılarının içi öylesine sıcaktı ki, ev halkı avluda yemek yiyordu. Bazı kimseler de badem ağaçlarının gölgesine iskemle atmışlar, sokak ortasında öğle uykusu çekiyorlardı.

Bademlerin gölgesini sürekli kollayarak yürüyen kadınla kızı, kimsenin öğle uykusunu bozmadan kasabanın içine girip doğruca Rahip'in evine gittiler, Kadın, kapıdaki madenî teli tırnağıyla tıkırdatıp bir an bekledi, sonra yeniden tıkırdattı. İçeride elektrikli bir vantilatör vınılıyordu. Hiçbir ayak sesi duyulmamıştı. Hafif bir kapı gıcirtısı belli belirsiz geldi kulağına ve hemen arkasından kapıdaki telin iyice yakınından gelen bir ses çekinerek sordu: "Kim o?"

Kadın telin ötesini görmeye çalışarak, "Peder'i görmem gerek," dedi.

"Şimdi uyuyor."

"Çok önemli," diye ısrar etti kadın.

Sesinde sakın bir direnme vardı.

Kapının gürültüsüzce aralanmasıyla, son derece solgun benizli, saçları pas rengi, orta yaşlı, tombul bir kadın görüldü. Gözlüğünün kalın camları ardında gözleri küçücük görünüyordu.

"Beni izleyin," diyerek kapıyı açtı.

Buram buram bayat çiçek kokan bir salona girdiler. Evin hanımı onları tahta bir sıraya götürüp oturmaları için işaret etti. Küçük kız oturdu ama annesi dalgın bir ifadeyle ayakta kalmıştı, çantasını iki eliyle sımsıkı tutuyordu. Elektrikli vantilatörün gürültüsünden başka hiçbir ses duyulmuyordu.

Evin hanımı dipteki kapıda yeniden görüldü. Sesini iyice alçaltarak, "Saat üçten sonra gelmenizi söylüyor,"

dedi. "Yatalı daha beş dakika oldu."

"Tren saat üç buçukta kalkıyor," dedi kadın.

Kısa ve kesin bir yanıtı bu ama içindeki türlü farklılıklara rağmen sesi yine de sakindi. Evin hanımı ilk kez gülümsedi.

"Pekâlâ," dedi.

Dipteki kapı yeniden kapanınca kadın, kızının yanına oturdu. Daracık bekleme odası yoksuldu ama temiz ve düzenliydi. Odayı ikiye bölen tahta bir parmaklığın öbür yanında, üzeri muşamba örtülü sade bir çalışma masası, bunun üstünde de içinde çiçekler bulunan bir vazonun yanında ilkel bir yazı makinesi vardı. Arkada ise kiliseyle ilgili dosyalar. Bu odaya bekâr bir kadın eli değdiği anlaşılıyordu.

Dipteki kapı açıldı ve bu kez Rahip görüldü, elindeki mendille gözlüğünü temizlemekteydi. Rahip'in, sokak kapısını açan kadının erkek kardeşi olduğu, ancak gözlüğünü taktığı zaman apaçık belli olmuştu.

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Mezarlığın anahtarlarını," dedi kadın.

Kızı, ayaklarını tahta sıranın altında çapraz bitişirmiş, kucağında çiçeklerle oturuyordu. Rahip bir ona baktı, bir kadına, sonra da penceredeki madenî telin ötesinden pırıl pırıl bulutsuz gökyüzüne.

"Bu sıcakta ha?" dedi. "Güneşin alçalmasını bekleyebilirsiniz."

Kadın sesini çıkarmadan başını salladı. Rahip parmaklığın öbür yanına geçti, dolaptan üstü naylon kaplı bir defter, tahta bir kalem kutusu ve bir hokka çıkardı, masanın başına geçip oturdu. Kafasındaki saçsızlığı, ellerindeki kıllar fazlasıyla karşılıyordu.

"Hangi mezarı ziyaret edeceksiniz?" diye sordu.

"Carlos Centeno'nunkini," dedi kadın.

"Kim?"

“Carlos Centeno,” diye tekrarladı kadın.

Rahip yine anlamamıştı. Kadın aynı ses tonuyla, “Geçen hafta burada öldürdükleri hırsız,” dedi. “Ben onun annesiyim.”

Rahip onu dikkatle süzdü. Kadın, sakin ve kendinden emin bir bakışla gözlerini ona dikmişti. Rahip utandı. Yazı yazmak üzere başını önüne eğdi. Sayfayı doldururken kadına kimliği hakkında sorular soruyor, o da sanki bir yerden okuyormuşçasına kesin ayrıntılarla hiç duraksamadan yanıtlar veriyordu. Peder terlemeye başlamıştı. Küçük kız, sol ayakkabısının bağını çözdü, topuğunu çıkarıp ayakkabının arkasına dayadı. Sonra sağ ayağıyla da aynı şeyi yaptı.

Her şey önceki hafta pazartesi günü saat sabahın üçünde, oradan birkaç sokak ötede başlamıştı. Bir sürü ıvır zıvırla tıka basa dolu bir evde tek başına yaşayan dul Señora Rebeca, çiseleyen yağmurun şırırtıları arasında birisinin sokak kapısını dışarıdan zorladığını duymuştu. Yatağından kalkıp Albay Aureliano Buendía'nın zamanından beri hiç kimsenin eline almadığı eski tabancayı elbise dolabının içinde el yordamıyla arayıp bulmuş ve ışıkları yakmadan salona girmişti. Kapının kilidinden gelen gürültüden çok, 28 yıllık yalnızlığın yüreğinde geliştirdiği korkuyla yönünü bularak, sadece kapının bulunduğu yeri değil, aynı zamanda kilidin tam olarak yüksekliğini de aklından saptamıştı. Silahı iki eliyle birden kavramış, gözlerini yumarak tetiği çekmişti. Ömründe ilk kez bir tabancayla ateş ediyordu. Patlamanın hemen ardından, damı örten tenekenin üzerinde çiseleyen yağmurun pırtırtısından başka bir şey duyamamıştı. Daha sonra beton platformun üzerinde madenî bir tıkırtı, arkasından da çok alçak ve yumuşak ama korkunç derecede yorgun bir ses gelmişti kulağına: “Ay, anacığım.” Sabahleyin evin önünde burnu parçalanmış bir halde ölü

olarak buldukları adamın üzerinde renkli çizgili bir fani-
layla beline kemer yerine ip bağlanmış harcıâlem bir pan-
tolon vardı, ayakları ise çıplaktı. Kasabada hiç kimse tanı-
mıyordu onu.

Peder, yazı yazmayı bitirdiğinde, “Demek adı Carlos
Centeno’ydu,” dedi.

“Centeno Ayala,” dedi kadın. “Tek erkek çocuğumdu.”

Rahip yeniden dolaba gitti. Kapağın iç tarafında bir
çiviye asılı duran kocaman, paslı iki anahtar vardı, küçük
kız onların Aziz Petrus’un anahtarları olduğunu düşün-
dü, tıpkı annesinin de küçükken sanmış olduğu, Rahip’in
bile bir zamanlar öyle düşünmüş olması gerektiği gibi.
Onları asılı oldukları çividenden aldı, parmaklığın üzerinde
açık duran defterin içine koydu ve yazılı olan sayfada bir
yeri işaretparmağıyla göstererek kadına baktı.

“Burayı imzalayın.”

Kadın, çantasını koltuğunun altına alıp eğri büğrü
harflerle adını çiziktirdi. Kız, kucağındaki çiçekleri eline
alıp ayakkabılarını sürükleyerek parmaklığa doğru yürü-
dü ve dikkatle annesini seyre daldı.

Rahip içini çekti.

“Ona doğru yolu göstermeyi hiç mi denemediniz?”

Kadın imzasını atmaya bitirince karşılık verdi:

“Çok iyi bir çocuktü.”

Rahip bir kadına, bir kıza baktı, neredeyse acıma do-
lu bir şaşkınlıkla onların hiç de ağlamak üzere olmadıkla-
rını fark etti.

Kadın aynı değişmez edayla devam etti:

“Ben ona hep, kimsenin rızkına el uzatma derdim, o
da beni dinlerdi. Oysa eskiden, boks yaparken, yediği
yumruklardan bitkin bir halde bazen üç gün yataktan
kalkamadığı olurdu.”

“Bütün dişlerini çektirmek zorunda kalmıştı,” diye
söze karıştı kız.

“Öyle ya,” diye doğruladı kadın. “O zamanlar yediğim her lokmada, cumartesi geceleri oğluma vurdukları yumrukların tadını alırdım sanki.”

“Tanrı’nın hikmetinden sual olmaz,” dedi Peder.

Ama bunu pek de inanarak söylememiştir, hem deneyimleri onu bir parça kuşkucu yaptığından hem de sıcaktan. Güneş çarpmasına meydan vermemek için kafalarını korumalarını salık verdi onlara. Esneyerek ve artık neredeyse uykuya dalmış olarak, Carlos Centeno’nun mezarını nasıl bulmaları gerektiğini anlattı. Anahtarı sonradan kapının altından içeri atmaları ve yine aynı yere, eğer varsa, kilise için bir sadaka bırakmaları gerekiyordu. Kadın bu açıklamaları büyük bir dikkatle dinlemişti ama teşekkür ederken gülümsemedi.

Peder, daha sokak kapısını açmadan, birilerinin burunlarını madenî tele dayayıp içeri baktıklarını fark etmişti. Bunlar bir grup çocuktü. Kapı ardına kadar açılıncaya çocuklar dağıldılar. Normal olarak bu saatte sokakta kimseler olmazdı. Şimdi ise sadece çocuklar değil, badem ağaçlarının altında grup grup insanlar vardı. Peder, ısının yansımasıyla dalgalanan sokağa dikkatle baktı ve o zaman anladı. Kapıyı yeniden yavaşça kapadı.

“Bir dakika bekleyin,” dedi, kadına hiç bakmadan.

Kız kardeşi, geceliğinin üzerinde siyah bir ceket, saçları omuzlarına dağılmış bir halde dipteki kapıda görünmüştü. Hiç sesini çıkarmadan Peder’e baktı.

“Ne var?” diye sordu Peder.

“İnsanlar farkına vardılar,” diye mırıldandı kız kardeşi.

“Avlu kapısından çıksalar daha iyi olacak,” dedi Peder.

“Fark etmez,” dedi kardeşi. “Herkes pencerelerde.”

Kadın, o ana kadar olan biteni anlamışa benzemiyordu. Kapıdaki telin ötesinden sokağı görmeye çalıştı. Sonra kızın elinden çiçek demetini alıp kapıya doğru yöneldi. Kız da onu izledi.

“Bari güneşin batmasını bekleyin,” dedi Peder.

“Bu sıcakta eriyeceksiniz,” dedi kız kardeşi, salonun dibinde yerinden hiç kıınıldamadan. “Bekleyin de size bir şemsiye vereyim.”

“Teşekkürler,” diye yanıt verdi kadın. “Böyle iyimiz.”
Sonra kızını elinden tutup sokağına çıktı.

Hanım Ana'nın ölümlü olduğu, Peder Antonio Isabel'in ileri yaşından gelen sezgilerinin dürtüsüyle sürekli uyarılmış olan bizzat Hanım Ana'nın ve kalabalık aile bireylerinin dışında, hiç kimsenin aklına gelmemiştir. Ama o kendisinin, 100 yaşından fazla yaşayacağına güveniyordu, tıpkı 1875 Savaşı'nda Albay Aureliano Buendía'nın, çiftliğin mutfağında mezzilenmiş bir devriye kalına karşı koymuş olan ana tarafından büyükannesi gibi. Hanım Ana, bir federalist gurubunu açık bir atışmayla bizzat safdışı bırakma şansını Tanrı'nın kendisine nasip etmeyeceğini, ancak o yılın nisan ayında anlayabilmişti.

Gabriel García Márquez'in 1962'de yayımlanan ve hayali bir cenaze töreni temasını işleyen *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* adlı uzun öyküsü, Márquez'in eserinin en belirleyici özellikleri ve büyümlü gerçekçilik akımı açısından görkemli bir manifesto gibidir. Yine Macondo ve yöresinde, bize bildik gelen kişiler ve olaylarla örülmüş bir dizi öykü arasında unutulmaz bir gezinti niteliğindeki bu kitabında Márquez, gerçeği bizlere daha iyi iletebilmek için, trajikomedî, mizah ve fantezi öğelerini ustalıklı bir arada doku-yarak kendi hayal dünyasının kapılarını okuyucuya açıyor.

#büyümlügerçekçilik #ölüm #macondo #genişaile #trajikomedî #yaşlılık
#ölümsüzlük #federalistler

